

УДК 378.4.016.[096.:327]:81'243

ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТА ЇХНЄ ПОЕТАПНЕ ЗАСВОЄННЯ

Ольга Іовенко, Ірина Ничка

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-41-98,
e-mail: ibegota@yahoo.de, iovenko@yahoo.de*

Розглянуто та проаналізовано основні складові іншомовної компетенції, специфіку її формування та засвоєння у студентів факультетів міжнародних відносин. Висвітлено особливості викладання іноземної мови як одного з профільних предметів на факультеті міжнародних відносин.

Ключові слова: іншомовна компетентність, складові іншомовної компетентності, іноземна мова, міжнародні відносини.

Іноземну мову викладають і вивчають чи не у кожному вищому навчальному закладі, як на гуманітарних, так і на природничих факультетах. Для *студентів-лінгвістів* вивчення цього предмета є головним завданням і кінцевою метою майбутніх філологів та перекладачів, що передбачає не лише вивчення мови як інструменту комунікації, а й дотичних дисциплін – літератури, історії мови і країни, теорії мови, країнознавства, теорії і практики перекладу та ін. Адже іноземну мову на філологічних факультетах вивчають як лінгвістичну дисципліну, що повинна розширити світогляд студентів, сприяти розвитку в них наукового підходу до сучасних мов, дати їм певні відомості з історії та культури країн, мови яких вивчають. Водночас іноземну мову вивчають як практичну дисципліну, що передбачає комунікативну діяльність – читання, аналіз і переклад текстів, засвоєння іноземної лексики, прислів'їв, крилатих виразів та їхнє практичне застосування.

Навчання іноземної мови *студентів немовних факультетів* має певні особливості та потребує перегляду багатьох чинників. На відміну від студентів-лінгвістів, які обирають іноземну мову як базову спеціальність та приділяють їй максимум уваги, студенти немовних спеціальностей часто не бачать сенсу в оволодінні іноземною мовою разом з провідними дисциплінами, а, отже, мають дуже низьку мотивацію до вивчення мови. Це, а також невелика кількість годин, відведених на опанування іноземною мовою, не підвищують її популярності, а також і рівня іншомовної компетентності студентів. Такий поділ не відповідає, на нашу думку, сучасним реаліям. Варто виокремити ще одну групу студентів, яких не можна зачислити до вищеназваних категорій, адже саме студенти інститутів і факультетів *міжнародних відносин* вивчають іноземну мову як другорядний фах, хоча і не в тому ж обсязі, що й студенти-філологи, проте й не

настільки схематично і обмежено, як студенти інших немовних спеціальностей. «Міжнародні відносини» належать до так званих вербально вимогливих спеціалізацій, які передбачають більш інтенсивну комунікативну діяльність і вимагають отримання студентами при закінченні вищого навчального закладу рівня С1 (Досвідчений користувач).

Виходячи з вимог навчальної програми, студентів-міжнародників необхідно вміти:

- вести дискусії на навчальну та спеціалізовану тематику;
- готувати публічні виступи з низки питань міжнародних відносин;
- відстежувати нову інформацію (текстову, графічну, аудіо- та відео-), що міститься в іншомовних матеріалах у галузі міжнародних відносин (як у друкованому, так і в електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами та термінологією;
 - аналізувати іншомовні джерела інформації з метою отримання даних, необхідних для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;
 - перекладати іншомовні професійні тексти українською мовою та з української на іноземну, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування.

Окрім цього, існують деякі кваліфікаційні вимоги до рівня підготовки фахівців-міжнародників зі знанням іноземної мови, які передбачають наявність таких складових [2, с. 175]:

- 1) володіння професійною іноземною мовою на рівні письмової та усної комунікації;
- 2) знання й професійна підготовка за фахом (зовнішньополітична сфера, міжнародні відносини, міжнародний обмін документацією і т. д.);
- 3) іншомовно-професійні вміння із забезпечення міжнародної взаємодії, міжнародно-документаційної взаємодії між країнами.

Ці вимоги, а також аналіз різних форм міжнародної взаємодії в контексті економічного розвитку, соціальних змін, міжнародних конфліктів з неминучістю висувують перед методистами завдання формування навичок міжкультурного спілкування через вивчення іноземної мови як інструмента, що забезпечує соціальні, політичні, культурні, естетичні контакти.

Незважаючи на те, що дослідження проблематики іншомовної компетентності студентів різних спеціальностей не обділене увагою зарубіжних та вітчизняних науковців (цій тематиці свої наукові праці присвятили З. Коннова, Ж. Короленко, О. Кучеренко, І. Мегалова, Н. Власенко, О. Бобієнко, М. Свейн, А. Бесс, Р. Порк'є та ін.), специфіка її формування саме у «студентів-міжнародників» і надалі залишається актуальною та потребує нових досліджень.

Сутність терміна «компетентність» науковці трактують по-різному. Проаналізувавши наукові джерела з проблеми дослідження, найбільш вдалим визначенням компетентності вважаємо таке: «компетентність – це якість особистості, що передбачає володіння людиною певною компетенцією, під

якою, у свою чергу, розуміється сукупність знань, умінь, навичок, способів діяльності, тобто компонентів змісту навчання, необхідних для ефективного виконання діяльності у відношенні до певного кола предметів і процесів» [7, с. 59]. Відповідно, іншомовна компетентність – це комплекс знань, умінь, навичок, які дають змогу успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості [5, с. 27].

У структурі іншомовної компетентності думки науковців дещо різняться, однак у загальному аспекті можна виокремити три базові компоненти: лінгвістичну, соціальну та комунікативну компетентності. Саме на основі цих компонентів ми проаналізуємо специфіку формування іншомовної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародних відносин.

Лінгвістична складова – це знання фонетичної, лексичної, граматичної та орфографічної системи. Вона, відповідно, охоплює 4 види мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання та письмо. Фах «міжнародні відносини» передбачає оволодіння іноземною мовою на рівні, близькому до рідної мови, а також навичками перекладу, що неможливо без глибокого аналізу лексико-граматичних особливостей іноземної мови, ознайомлення із фаховими текстами мовою оригіналу, врахування таких нюансів, як, наприклад, мовна специфіка дипломатичного підстилю, яка виявляється в точності найменувань, однозначності традиційних тлумачень, вмілому і доречному використанні стійких словосполучень та стандартних висловів [6, с. 7]. У процесі формування іншомовної компетентності студентів-міжнародників часто використовують газетні та журнальні статті чи коментарі іноземною мовою, що також потребує володіння не лише загальнонавчальною, але й лексикою вузького спрямування (міжнародні економічні відносини, міжнародне право, країнознавство, міжнародні бізнес і туризм тощо). Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу постійно залучає нові інформаційні технології до численного ряду методів вивчення іноземних мов. Світові новини, аналіз тих чи інших подій, миттєве оновлення суспільно-політичної ситуації у світі спонукає студента-міжнародника значно частіше послуговуватися інтернет-мережею ніж підручниками чи посібниками, що розширює та актуалізує іншомовну компетентність майбутніх фахівців з міжнародних відносин. Відповідно, у вокабулярі студента з'являються нові слова, словосполучення і скорочення, які ще не ввійшли до складу нормованої лексики і, відповідно, не відображені у словниках, оскільки наука про мову не встигає фіксувати всі лінгвістичні зміни.

Зміст *соціальної* компетентності розкривається через соціокультурний, соціолінгвістичний та професійний компоненти, які ототожнюються із суспільно-політичними, економічними, соціальними та культурологічними особливостями країни, мову якої вивчають. Важливим елементом викладання професійно спрямованої іноземної мови є знайомство студентів-міжнародників із політичними устроями і законодавством іноземних країн, стилем проведення переговорів, міжнародних зустрічей, форумів, дотриманням протоколу, роботою міжнародних організацій тощо. Після приєднання України до

Болонського процесу і, як результат, до Європейського простору вищої освіти пріоритетного значення набуває оволодіння майбутніми фахівцями іноземною мовою для професійного спілкування та формування в них професійної мовної компетенції. Іншомовна комунікативна компетентність фахівця з міжнародних відносин є важливою складовою його професійної компетентності. Систему комунікативних знань, умінь та навичок можливо сформувавши тільки на основі комунікативних здібностей, високий рівень яких дає змогу виявити внутрішні резерви особистості для її розвитку, навчання, виховання. Наявність високого рівня комунікативних здібностей хоча й не гарантує успіху у навчальній, професійній, творчій діяльності, проте є його передумовою [8, с. 267].

Комунікативна складова дає змогу застосовувати мовні знання, навички та здібності як засіб спілкування залежно від середовища, умов і потреб комунікації. Вона полягає у здатності здійснювати усну і письмову комунікацію в конкретних умовах, відповідно до сфери і ситуацій професійного спілкування. Ілюстрацією застосування комунікативної компоненти на практиці є курс «Ділова іноземна мова», який передбачає ознайомлення із тематичними і структурними аспектами написання та оформлення різноманітної ділової кореспонденції, договорів, протоколів тощо, а також оволодіння усними моделями проведення переговорів, культурою, мистецтвом та технікою фахового спілкування іноземною мовою.

На перших курсах у вивченні іноземної мови значну увагу приділяють лінгвістичній компетентності, оскільки в такий спосіб закладають граматичну і словникову базу. Використовують здебільшого підручники і посібники з іноземних мов, лексичний і текстовий матеріал яких пов'язаний з основними напрямками спеціалізації студентів-міжнародників. На третьому курсі студенти остаточно визначаються із майбутньою професією і вивчення іноземної мови відбувається в обраному ними напрямі. Саме тоді більше розвиваються соціальна і комунікативна складові іншомовної компетентності, використовуються як традиційні, так і альтернативні методи навчання. Змінюється стиль проведення занять, студентам пропонують більш самостійний і творчий підхід: самостійне опрацювання фактичного матеріалу, проведення тематичних презентацій, міні-конференцій, дебатів, написання рефератів іноземною мовою.

Формування іншомовної компетентності студентів інститутів і факультетів міжнародних відносин вимагає, зокрема, і від викладачів високого рівня фахових знань та загальної ерудиції, постійного підвищення кваліфікації, залучення нових підходів до викладання іноземної мови в рамках адаптації української системи освіти до Болонського процесу.

Опираючись в процесі навчання на три складові іншомовної компетентності, основну увагу слід акцентувати на тому, що іноземна мова є важливим інструментом професійного та міжкультурного спілкування для фахівця з міжнародних відносин і це виносить її на один рівень із профільними предметами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильєва Е. Зміст професійної мовної компетенції магістрів з міжнародних відносин / Е. Васильєва // Наукові записки : збірник наукових праць. – 2010. – С. 188–191. – (Серія: Філологічні науки; № 89 (2)).
2. Закирова Г. Методические аспекты профессиональной подготовки специалистов-международников в условиях межкультурной коммуникации / Г. Закирова // Наукові записки : збірник наукових праць. – 2010. – С. 173–177. – (Серія: Філологічні науки ; № 89(2)).
3. Канюк О. Формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців як важлива складова професійної підготовки / О. Канюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету : збірник наукових праць. – 2009. – С. 123–26. – (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»; вип. 16–17).
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2000. – 229 с.
5. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови / І. В. Кухта // IX МНПК Гуманізм та освіта. – 2008. – С. 27–32.
6. Мацько О. М. Мовні формули у дипломатичних текстах сучасної української мови (функціонально-стилістичний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / О. М. Мацько. – К. : НАН України, Ін-т укр. мови, 2001. – 21 с.
7. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
8. Якимчук Ю. В. Шляхи інтенсифікації розвитку комунікативних здібностей майбутніх фахівців міжнародних відносин / Ю. В. Якимчук // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. – 2010. – С. 266–269. – (Серія: педагогічні та психологічні науки; № 54).
9. Appeltauer E. Grundlagen des Erst- und Fremdsprachenerwerbs / E. Appeltauer. – München, 1997. – 175 S.

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2012

Прийнята до друку 05.12.2012

FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS OF FACULTY OF INTERNATIONAL RELATIONS: THE MAIN COMPONENTS AND THEIR STEP-BY-STEP MASTERING

Olha Iovenko, Iryna Nychka

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-41-98,
e-mail: ibegota@yahoo.de, iovenko@yahoo.de*

The article considers and analyses the main components of the foreign language competence; specifics of their formation and learning by students of international relations. Covered features of teaching a foreign language as one of the major subjects at the Faculty of International Relations.

Key words: foreign language competence, foreign language competence components, foreign languages, international relations.

**ИНОЯЗЫЧНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ СТУДЕНТОВ ФАКУЛЬТЕТОВ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ: ОСНОВНЫЕ
СОСТАВЛЯЮЩИЕ И ИХ ПОЭТАПНОЕ УСВОЕНИЕ**

Ольга Иовенко, Ирина Нычка

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032) 239-41-98,
e-mail: ibegota@yahoo.de, iovenko@yahoo.de*

Рассмотрены и проанализированы основные составляющие иноязычной компетенции, специфика ее формирования и усвоения у студентов факультетов международных отношений. Освещены особенности преподавания иностранного языка как одного из профилирующих предметов на факультете международных отношений.

Ключевые слова: иноязычная компетенция, составляющие иноязычной компетенции, иностранный язык, международные отношения.